

Negyven éve történt

A Nemzeti Segély Szegeden

A Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére a Szegedi Nemzeti Bizottság 1945. január 10-én megalakította a Nemzeti Segély szervezetét, és felhívást bocsátott ki Szeged népehez. Az új szervezettel az összes pártok, érdekképviseleti szervek, egyházak, intézmények, kulturális és jótékonyági egyesületek bevonásával intézményessé kívánták tenni az inszegek megsegítését. A felhívásra csaknem 12 vagon élelmiszer gyűlt össze. A szállítás is nagy gondot okozott még ekkor. Február elején már 8 vasúti vagon élelmiszert szállított Budapestre a Nemzeti Segély. Nemzetiszínű szalaggal átkötött zászlókat szimbolizáltak a szegedi nép együttérzését és áldozatkészségét és életmentő segítséget jelentettek a legkritikusabb időszakban. Az első szállítmányokat újabban követték. Üzemekben, intézményekben és házról házra járva történt a gyűjtés. Voltak gazdagok, akik öt kiló babot adtak, voltak szegények, akik egész élelmiszerkészletük felét. Január végére már a különböző városrészekben önálló Nemzeti Segély szervezetek létesültek és ezek végezték a gyűjtőmunkát. Az újszegedi szervezet kimagasló munkát végzett. Tíz mázsa liszt mellett búzacsúszák, bab, borsó, tarhonya, mák, kolbászrudak és oldalszalonnák tömege jelezte az első gyűjtés eredményét. Felsővárosban a plébánián volt a gyűjtés. Az egyes pártszervezetek, tömegszervezetek, iskolák, gyárak és intézmények a területi gyűjtés mellett helyi gyűjtést is végeztek. Más városok, községek is megalakították a Nemzeti Segélyt és február végéig az Alföldről 120 vagon élelmiszer érkezett Budapestre, ami akkor életmentő segítséget jelentett. Vass Zoltán közellátási kormánybiztos közölte, hogy a szegedi küldeményeket a kórházak betegei és a legyengült gyermekek között osztották szét.

Budapesten ezrével csavarogtak és éheztek apátlan-ananyáknak, kibombázott, züllésnek kitett gyermekek. Ismét a Nemzeti Segély lépett akcióba és a demokratikus pártokkal, a szakszervezetekkel, a MADISZ-szal, az MNDSZ-szel és az egyházakkal karöltve szervezték meg a „nevelőszülő” hálózatot.

Március első napjában gyermekcsoportok érkeztek Szegedre, összesen ezer budapesti gyermek. Egy kis pokrócot, csajkát, kis batyut szorítva hónok alá, bandukoltak a nagyállomástól a Nemzeti Segély Kálvária utca (ma Tolbuhin sugárút) 10. szám alatti székházába. Három napig utaztak, hogy otthon és meleg ételt találjanak. A gyermekek vonulását síró asszonyok kísérték. A székházba érkezve meleg ételt kaptak. Parasztasszonyok, jól öltözött emberek, egyszerű munkások választottak maguknak gyermeket, majd az irodában felvették az adatokat és megtörtént a hivatalos átadás. Voltak a gyerekek között betegek, lázasak és sokan olyanok is, akikért a tanácsok csak másnap jöttek a nevelőszülők.

A márciusban érkezett csoportot augusztusban szállították vissza Budapestre 1946 januárjában újabb csoport rosszul táplált budapesti gyermeket helyeztek el Szegeden nevelőszülőknél, augusztusban pedig borsodi bányászgyermeket.

1945 márciusában a nevelőszülőkhöz kihelyezett gyermekek orvosi ellenőrzésére és a betegek gyógyítására ingyenes orvosi rendelőt és házi gyermekkórházat rendezett be a Nemzeti Segély. 1945 júniusában ezer szegedi és Szeged környéki munkás és parasztyermek nyaraltatását kezdte el a Nemzeti Segély a sővényházi kastélyban.

Ezerkilencszáznegyvenöt februárjában több száz sebesült és beteg magyar hadifogoly számára kellett 24 órán belül kórházat berendezni. Párnák, takarók, lepedők, szalmaszakok, fehérneműk hírtelen beszerzése társadalmi úton történt. 320 sebesültnek, betegnek konyhát is

fel kellett állítani. Az átmeneti kórház és a központi konyha az év hátralevő részében is fogadta a körülbelül 300 fős csoportokban érkező hadifoglyokat, majd a tél folyamán a szegedi szegények népkonyhája lett.

A háború befejezése előtt Szegeden is volt magyar hadifogolytábor a Csillag börtönben. A Nemzeti Segély vezetősége felkereste a táborparancsnokságot, amely közölte, hogy lehetővé teszi a foglyoknak: a tisztaság és higiénia szerint éljenek, dolgozhassanak, szabad idejüket szórakozással töltsék, kisebb csomagokat kaphassanak a Nemzeti Segély felhívására feleségek és anyák, testvérek és barátok rendszeresen küldték a csomagokat, az otthon gondos szeretetét.

Az itthon levők és hazajövők mellett ezerszámra voltak olyanok, felnőttek és gyerekek egyaránt, akik mint deportáltak, katonák vagy leventék ismeretlen helyen tartózkodtak. A Nemzeti Segély Vöröskereszt Hadifogoly Szolgálatára ezrével kapta a kereső leveleket és indította el a kutatást. Ilyen kereső szolgálatot létesítettek a pártok (elsősorban az MKP) és a Délmagyarország is. A hozzátartozóknak levélben elküldtek hadifoglyok hollétéről 1913 tudósítást, hadifoglyok elhalálozásáról 460 darabot. Közvetítettek 7776 levelezőlapot, 2365 válaszos levelezőlapot, 1178 levelet, 4876 üzenetet, 3676 kutatólapot, 1819 karácsonyi üdvözlőlapot. Közvetítettek kereső hirdetést a Magyar Hadifogoly Híradó számára üzeneteket a budapesti, a bécsi rádió részére.

A háború okozta sürgős feladatok megoldása mellett a szer-

vezet fő munkaterülete a gyermekek megsegítése volt. Így az említettek kivül 1946 júliusában megnyitotta Szeged első bölcsődéjét, majd óvodáját és napközi otthonát. Ilyen intézmények fenntartása, létesítése a következő évek feladata is volt. 1946-ban létrehozta a 120 férőhelyes középiskolás Juhász Gyula Diákotthont, mely az első középiskolás internátus volt a felszabadulás után. Gyermekintézményeket szervezett a külvárosokban, Tápén, üzemekben és intézményekben is, a szegény sorsú családoknak élelmiszer és ruhasomagokat juttatott el. Ott volt mindenütt, ahol a háború utáni nehéz időkben segítségre volt szükség.

Iőközben a Magyar Vöröskereszt is demokratikus változáson ment keresztül, alkalmassá vált demokratikus tömegszervezetté válásra. Mint-hogy az országban két egy irányú demokratikus segélyszervezetre nem volt szükség, a Nemzeti Segély 1948. március 23-án Budapesten tartott közgyűlése kimondta a szervezet megszűnését és egybeolvadását a Magyar Vöröskereszttel. A küldöttközgyűlés leszögezte: a Nemzeti Segély három és fél éves fennállása alatt történelmi hivatást töltött be s a gyermekek tízezreit mentette meg az életnek és a magyar hazának. Országosan 182 működő gyermekintézményével és akcióival hathatós kiegészítője volt a magyar intézményes szociálpolitikának és hivatását minden esetben a nép érdekeinek védelmében töltötte be.

DR. SZABÓ TIBOR

Nyagy Lajos

Pincenapló

(RÉSZLET)

Január 18., csütörtök.

Tegnap este nagy volt az izgalom a pincében. Az oroszoktól azt tudták, hogy százötven lépésnyire, a közeli téren vannak. Az izgalmat már a két falbontó német katona elindította.

Este kártyáztam, sokáig. Az volt a véleményem, hogy fönt kellene aludni a lakásban. Mert talán harc, lövöldözés színterévé válik a pince. Addig tanakodtunk azonban a feleségemmel, amíg végre mégiscsak lenn maradtunk.

Ejjel, tizenegy óra tájban a németek a tér felől érkezve, átvonultak a pincénkben, a fel-tört falakon át. A műhelybe érkeztek, onnan mentek tovább, én nem láttam őket, mert már az óvóhelyen az ágyban feküdtem. Lehetett vagy húszan, azt mondták.

Ejjel fölkeltem, kimentem a vécré. Onnan meg lehetett állapítani, hogy a szélcsend tel-

jes, nincs ágyzás, nincs lövöldözés.

Korán keltem, nyolckor, nem tudtam tovább aludni. Azt beszélték körülöttem, hogy az oroszok már itt vannak a mi utcánkban. M-né állapította meg először, aki kinézett a kapu üvegablakán. Befutott az óvóhelyre, és újságot: — Itt vannak az oroszok! — Egy férfi kétkedett ebben: — Honnan tudja? — M-né felelt: — Láttam orosz katonákat. — Hol? — Itt, az utcánkban. — A férfi még mindig kétkedett. — Milyenek voltak? — M-né leírta a ruhájukat. Aztán észbe kapott: — De mit is akarok a ruhájuktól, oroszul beszéltek. — A férfi nagy nehezen: — Csakugyan itt vannak.

Sietve felöltöztem. Kimentem az utcára, a kapu elé. Négy orosz katona futott el a házunk előtt, a túlsó járdán. Mások is álltak mellettem, köszöntöttük őket. Aki elől szaladt, az visszaköszönt. Szép, fekete bajszú fiatalember volt, kaukázusi típus. És szaladt mind a négy tovább. Maflán álltam a kapuban. Örültem. De előre, már régóta úgy képzeltem el az első találkozást, hogy

egymásnak esünk, és átöleljük egymást. Az ölekezés elmaradt, mivel hogy ölekezésnél kettőn áll a vásár. Pedig szép lett volna.

No, mindegy. Elvégeztetett! Vége a háborúnak, vége a pincének, a hallgatásnak, a lapulásnak. Minek is van még vége vajon? Kell, hogy vége legyen az eddig volt, ezer éve tartó világnak.

Megmaradtunk. Véletlenül. Ezer veszély közt. És most az a gyanú, hogy nem farsang következik, hanem új harcra kell készülnünk. Még él az a szellem és az az ördögi akarat, amelyből minden szenvedésünk fakadt. Tovább él és működik? Hogy hogyan? Mindjárt itt a példa. A pincénkbe új lakó érkezett három nap előtt. Eddig jóformán észre sem vettük. Valahol rommá lett a lakása, s a mi házunk befogadta. Csendes, visszavonult úriembernek látszott. Most megszólalt, és a körülötte állóknak ezt mondta: — Tegnap a németek nem munitióért mentek, hanem továbbvonulnak, át Budára, majd nyugatra. A két falbontó közül az egyik ezt mondta: Mi most elmegyünk, de még vissza fogunk jönni. És amilyen legények, én ezt el is hiszem nekik.

Az óvóhely hangulata különben csodálatos. Az a néhány zsidó, aki a pincében rejtőzött, és az az egy-két jóra való ember tétován jár fel és alá, gyáván hallgat. Félénkek, előzékenyek, türelmesek. Az ellenforradalmárok azonban gátlás nélkül mondják ki lesújtó véleményüket arról, ami történt, mindenről, amit észlelnek. Megkezdtek a gúnyos kritikát. Tudnak és mernek fölényeskedni.

Mondom, nem nyugalom következik, hanem további harc. Szakadatlanul résen kell lenni. Hosszú ideig, talán egész életünkön át.

Tantárgy lett a biofizika

A Délmagyarország 1983. szeptember 24-i számában „Tantárgy lesz-e a biofizika?” címmel már beszámoltunk arról, hogy a Radnóti Miklós Gimnáziumban az 1981/82. tanévtől egyetemi intézetek bevonásával, szakköri formában megkezdődött a biofizika oktatása. A kísérletben résztvevők 1983 őszén Budapesten, a Magyar Biofizikai Társaság XII. vándorgyűlésén beszámoltak a végzett munka tapasztalatairól és a biofizikai oktatás középiskolai megvalósításának a lehetőségéről. Tekintettel a beszámoló követő elismerő szakmai visszhangra, az iskola célul tűzte ki a biofizika oktatásának tantárgyjellegű megvalósítását a gimnázium délelőtti tagozatán. A beszámoló követő egy esztendő alatt — Tigyi József akadémikusnak, a Nemzetközi Biofizikai Társaság főtitkárnak, Kesztelyi Lajos akadémikusnak, az MTA Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézete igazgatójának támogatásával — Török Attila, a JATE Biofizikai Intézete címzetes docense, Ormos Pál tudományos főmunkatárs, valamint az iskola két tanára, Gál Béla és Németh Gábor, a biológia tudományok kandidátusa, elkészítette a biofizika tantervét. Az elképzéseket a Művelődési Minisztérium jóváhagyta, s az elkövetkező 1985/86. tanévben, a Radnóti gimnáziumban megkezdődik a biofizika oktatása.

A biofizika tagozat beindulásával ismét új színpalattal gazdagodik megénk oktatásügye. Megvalósulása azért is figyelemre méltó, mert a biofizika a következő évtizedek fontos új terme-

lési ágazatának, a biotechnikának alapvető tudománya. Napjainkban is egyre fokozottabb jelentőségei tulajdonítanak a biofizikának s a felsőfokú intézményekben is mind nagyobb teret hódít. Indokolt azért is, mert nem lehet eléggé hangsúlyozni a megfelelő káderek minél fiatalabb korban való felkészítésének szükségességét.

A kezdeményezés célkitűzése különben egybevág a KISZ KB Ifjúsági Bizottsága határozatával is mely a tehetséges fiatal középiskolások tudományos érdeklődésének a felkarolásáról szól. A tudományos intézetek is folyamatosan igényelnek alapos biológiai, biofizikai felkészültségű fiatalokat, s nyilvánvalóan hasznát veszi a tanuló e tárgybani felkészültségének mindazon felvételi vizsgánál, amelynek alapja a biológia és a fizika tantárgy, mint pl. az orvosegyetemi felvételek esetében, s egyben alapot is kap a későbbi tanulmányok során előkerülő biológiai és fizikai problémák megoldásához.

A biofizika tantervének még külön is érdeme, hogy a tanuló az idegen nyelvet magasabb óraszámban tanulják. Célkitűzése: az érettségivel egy időben minden tanuló tegye le valamelyik idegen nyelvből a középfokú nyelvvizsgát. A nyelvtanulási kedv fokozása érdekében a Művelődési Minisztériumnak javaslatot tettünk, hogy azok a tanuló, akik középfokú nyelvvizsgát tettek az illető nyelvből jeles (5) osztályzattal az érettség vizsgamentességét élvezzenek.

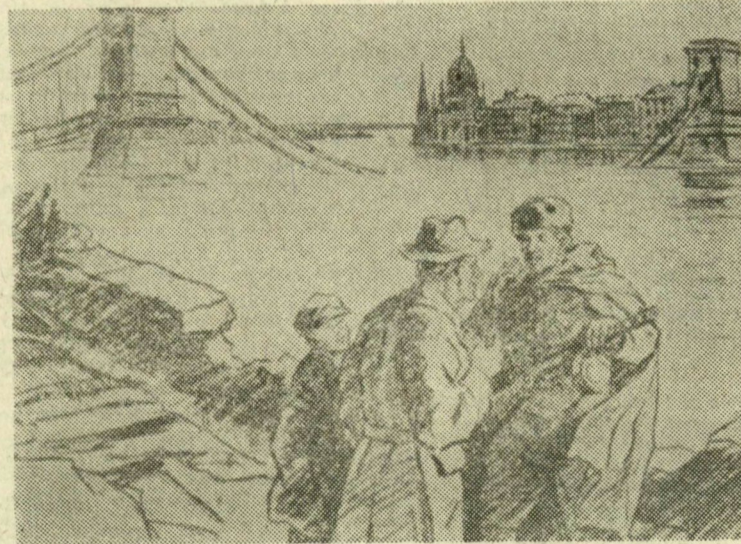
Ami a biofizika tantervét illeti: az I. osztályban a szervrendszerek biofizikájával, a II. osztályban túlnyomó többségben molekuláris biológiával és a kapcsolódó módszerekkel, a III. osztályban az érzékszervek biofizikájával, a IV. osztályban pedig a bioenergetikával ismerkednek meg. S mindezeket természetesen alapos biológia és fizika tantárgyi képzés is kiegészíti. A négy év tematikájának az összeállítása olyan, hogy nagymértékben elősegíti a pályamunkák, versenydolgozatok előkészítését, valamint a felsőfokú intézményekbe való felvételi felkészülést.

Tekintettel arra, hogy a Radnóti gimnáziumban az új tanévtől „Előrehozott vizsgájú osztályok” is nyílnak, az előrehozott vizsgák lehetőségével a biofizika tagozatos osztály tanuló is élhetnek. Azaz a III. osztályban félévkor az általuk választott tárgyból (tárgyakból) a II. osztály egész évi anyagából, valamint a III. osztály végén a IV. osztály anyagából letehetik a vizsgát. A sikeres vizsga letétele után a felszabadult óraszámuk megfelelően külön csoportban végzik a munkát.

A biofizika tagozaton — a speciális biológia és a speciális kémia osztályokhoz hasonlóan 18 fő nyel felvételt. A beiskolázás ez esetben is országos jellegű és felvételi vizsgához van kötve. A jelentkezési határidő a speciális tagozatokhoz hasonlóan február 8.

Az elgondolások teljesebbé tétele érdekében továbbra is segíti a Radnóti gimnázium munkáját a Magyar Tudományos Akadémia Biológiai Tudományok Osztálya, Szegeden pedig az SZBK Biofizikai Intézete és a SZOTE Biokémiai Intézete.

BÁNFALVI JÓZSEF

P. P. PAPHET: BUDAPESTI HÍDNÁL, 1945